

تحلیلی بر لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ شرکت های دولتی حوزه انرژی (بخش نفت و گاز)

مرکز پژوهش های توسعه و آینده نگری

گروه پژوهشی نظام های نوین برنامه ریزی، بودجه ریزی و مدل سازی

مجموعه گزارش شماره ۲۱۹

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

شناسه گزارش

عنوان	تحلیلی بر لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ شرکت‌های دولتی حوزه انرژی (بخش نفت و گاز)
کد شناسه	۹۹-۹-۱۰۲۶۷
گروه پژوهشی	نظام‌های نوین برنامه‌ریزی، بودجه‌ریزی و مدل‌سازی
پدیدآورنده	اسماعیل بیگی هرچگانی
ناظر علمی	محمدجواد محسنی‌نیا
ناشر	مرکز پژوهش‌های توسعه و آینده‌نگری
تاریخ انتشار	دی ۱۳۹۹
طراح جلد	پدرام حاجی اسمعیلی
مطالب این گزارش لزوماً بیانگر نظر رسمی سازمان برنامه و بودجه کشور و مرکز پژوهش‌های توسعه و آینده‌نگری نیست.	
حقوق معنوی اثر به پدیدآورندگان و حقوق مادی آن، به مرکز پژوهش‌های توسعه و آینده‌نگری سازمان برنامه و بودجه کشور تعلق دارد و استفاده از آن با ذکر مأخذ بلامانع است.	
آدرس: تهران- خیابان نجات‌اللہی- خیابان سپند شرقی- پلاک ۱۶ شماره‌های تماس ۰۲۱-۴۳۳۰۶۰۰۰ شماره پیام‌رسان ۰۹۹۲۱۵۷۵۸۴۳	
https://www.dfrc.ir/	

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱.....	خلاصه مدیریتی.....
۱.....	مقدمه.....
۲.....	۱- شرکت دولتی.....
۴.....	۲- وضعیت کلی بودجه شرکت‌های دولتی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰.....
۵.....	۳- حساب‌های منابع شرکت‌های دولتی.....
۶.....	۴- حساب‌های منابع شرکت‌های دولتی.....
۷.....	۵- حساب‌های مصارف شرکت‌های دولتی.....
۹.....	۶- سود شرکت‌های دولتی در لایحه ۱۴۰۰.....
۹.....	۷- مالیات شرکت‌های دولتی در لایحه ۱۴۰۰.....
۹.....	۸- وضعیت کلی شرکت‌های دولتی حوزه انرژی (بخش نفت و گاز) در لایحه سال ۱۴۰۰.....
۱۱.....	۹- وضعیت کارکنان شرکت‌های حوزه نفت و گاز در لایحه سال ۱۴۰۰.....
۱۱.....	۱۰- وضعیت هزینه‌های شرکت‌های حوزه نفت و گاز در لایحه سال ۱۴۰۰.....
۱۲.....	۱۱- وضعیت حجم بودجه ۱۰ شرکت برتر حوزه نفت و گاز در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰.....
۱۳.....	۱۲- وضعیت مالیات شرکت‌های حوزه نفت و گاز در لایحه سال ۱۴۰۰.....
۱۳.....	۱۳- مالیات شرکت‌های دولتی بخش نفت و گاز.....
۱۴.....	۱۴- حساب‌های منابع و مصارف شرکت‌های حوزه نفت و گاز.....
۱۷.....	۱۵- تحلیل بودجه شرکت ملی نفت ایران در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰.....
۱۹.....	۱۶- برخی شاخص‌ها و نسبت‌های مالی و بودجه‌ای شرکت‌های منتخب حوزه نفت و گاز.....
۱۹.....	شرکت ملی نفت ایران.....
۱۹.....	اطلاعات بودجه‌ای و مالی تفصیلی شرکت ملی نفت ایران.....
۱۹.....	شاخص‌های مالی عمومی شرکت ملی نفت ایران.....
۲۰.....	محاسبه شاخص‌های بودجه‌ای عمومی شرکت ملی نفت ایران.....
۲۱.....	شرکت ملی گاز ایران.....
۲۱.....	اطلاعات بودجه‌ای و مالی تفصیلی شرکت ملی گاز ایران.....

۲۲	وضعیت سود (زیان) عملیاتی شرکت ملی گاز ایران.....
۲۲	شاخص‌های مالی عمومی شرکت ملی گاز ایران.....
۲۳	محاسبه شاخص‌های بودجه‌ای عمومی شرکت ملی گاز ایران.....
۲۴	شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی ایران.....
۲۴	اطلاعات بودجه‌ای و مالی تفصیلی شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی ایران.....
۲۵	محاسبه شاخص‌های بودجه‌ای عمومی شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی ایران.....
۲۶	جمع‌بندی.....

فهرست جداول

عنوان	صفحه
جدول ۱: تغییرات منابع بودجه شرکت‌های دولتی در لایحه ۱۴۰۰ نسبت به قانون ۱۳۹۹.....	۵
جدول ۲: سهم تملک دارایی‌های سرمایه‌ای شرکت‌ها از محل منابع عمومی دولت.....	۷
جدول ۳: تغییرات مصارف بودجه شرکت‌های دولتی در لایحه ۱۴۰۰ نسبت به قانون ۱۳۹۹.....	۸
جدول ۴: تعداد شرکت‌های سودده و زیانده بخش نفت و گاز.....	۱۰
جدول ۵: طبقه‌بندی نوع کارکنان در لایحه ۱۴۰۰.....	۱۱
جدول ۶: طبقه‌بندی هزینه‌ها در لایحه ۱۴۰۰.....	۱۱
جدول ۷: حجم بودجه ۱۰ شرکت برتر حوزه نفت و گاز در لایحه ۱۴۰۰.....	۱۲
جدول ۸: سود سهام ابرازی ده شرکت دولتی برتر حوزه نفت و گاز در لایحه ۱۴۰۰.....	۱۳
جدول ۹: مالیات ده شرکت دولتی برتر حوزه نفت و گاز در لایحه.....	۱۴
جدول ۱۰: تغییرات منابع بودجه شرکت‌های دولتی نفت و گاز.....	۱۵
جدول ۱۱: تغییرات مصارف بودجه شرکت‌های دولتی نفت و گاز.....	۱۵
جدول ۱۲: سناریو بودجه تفصیلی شرکت ملی نفت ایران.....	۱۷
جدول ۱۳: وضعیت شاخص‌های مالی شرکت ملی نفت ایران.....	۱۹
جدول ۱۴: وضعیت شاخص‌های بودجه‌ای شرکت ملی نفت ایران.....	۲۰
جدول ۱۵: وضعیت شاخص‌های مالی شرکت ملی گاز ایران.....	۲۲
جدول ۱۶: وضعیت شاخص‌های بودجه‌ای شرکت ملی گاز ایران.....	۲۳
جدول ۱۷: وضعیت شاخص‌های مالی شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی ایران.....	۲۴
جدول ۱۸: وضعیت شاخص‌های بودجه‌ای شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی ایران.....	۲۵

مقدمه

بیش از ۱۱۰ سال از کشف نفت در ایران می‌گذرد و در تمام این سال‌ها درآمد حاصل از فروش این ماده هیدروکربوری و مشتقات آن، نقش بسیار برجسته‌ای در اقتصاد کشور داشته است. ایران بعد از ونزوئلا، عربستان سعودی و کانادا، چهارمین کشور بزرگ دارنده ذخایر نفتی جهان محسوب می‌شود. میادین نفتی واقع در خشکی ایران بیش از ۷۰ درصد از ذخایر کل را تشکیل می‌دهند که بیش از ۸۰ درصد از این ذخایر در حوضچه خوزستان واقع در جنوب غربی ایران و نزدیک به مرز این کشور با عراق قرار دارند.

دولت‌ها هر ساله برنامه خود برای جمع‌آوری منابع مالی لازم از اقتصاد و شیوه تخصیص این منابع به اولویت‌های عمومی را در قالب بودجه اعلام می‌کنند. از این لحاظ می‌توان اشاره کرد که بودجه شیوه اولویت‌بندی، تصمیم‌گیری و اندیشیدن دولت‌ها است. بودجه دولت به عاملان اقتصادی علامت می‌دهد که دولت از منظر اقتصادی و مالی برای سال آینده چگونه جهت‌گیری می‌کند و چه برنامه‌ای دارد. یکی از شاخص‌های حکمرانی خوب، شفافیت است ولی بخش عمده‌ای از بودجه شرکت‌های دولتی دارای شفافیت پایینی از منظر سیاستگذاران است. مؤسسه جهانی حکمرانی بر منابع طبیعی^۱، موضوع اندازه‌گیری کیفیت حکمرانی منابع طبیعی از جمله نفت و گاز را در کشورهای مختلف بررسی و منتشر می‌کند. در گزارش سال ۲۰۱۷ این مؤسسه ۸۹ کشور مورد ارزیابی قرار گرفتند که ایران در بین آنها، رتبه ۶۲ را کسب کرد؛ لذا بررسی و تدقیق شرکت‌های دولتی این حوزه (نفت و گاز) از اهمیت بسزایی برخوردار است.

در این گزارش سعی می‌شود تحلیلی بر وضعیت بودجه شرکت‌های دولتی بخش نفت و گاز کشور با تأکید بر لایحه بودجه ۱۴۰۰ کشور ارائه شود و به طور خاص در ادامه، عملکرد بودجه ۳ شرکت مهم دولتی این بخش یعنی شرکت‌های ملی نفت ایران، شرکت ملی گاز ایران و شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی ایران بررسی و تحلیل شوند.

۱- شرکت دولتی

بنا بر مفاد ماده (۴) قانون محاسبات عمومی کشور و تبصره ذیل آن، شرکت دولتی واحد سازمانی مشخصی است که با اجازه قانون به صورت شرکت ایجاد می‌شود و یا به حکم قانون و یا دادگاه صالح ملی و مصادره شده و به‌عنوان شرکت دولتی شناخته شده باشد و بیش از پنجاه درصد سرمایه آن متعلق به دولت باشد. هر شرکت تجاری که از طریق سرمایه‌گذاری شرکت‌های دولتی ایجاد شود، مادام که بیش از پنجاه درصد سهام متعلق به شرکت‌های دولتی است، شرکت دولتی تلقی می‌شود. ضمناً شرکت‌هایی که از طریق مضاربه و مزارعه و امثال این‌ها به‌منظور به کار انداختن سپرده‌های اشخاص نزد بانک‌ها و مؤسسات اعتباری و شرکت‌های بیمه ایجاد شده یا می‌شوند از نظر این قانون شرکت دولتی شناخته نمی‌شوند.

در ماده ۴ و تبصره ۲ ذیل قانون مدیریت خدمات کشور شرکت دولتی عبارت است از بنگاه اقتصادی که به‌موجب قانون برای انجام قسمتی از تصدی‌های دولت به موجب سیاست‌های کل اصل ۴۴ قانون اساسی، ابلاغی از سوی مقام معظم رهبری جزء وظایف دولت محسوب می‌شود، ایجاد و بیش از پنجاه درصد سرمایه و سهام آن متعلق به دولت است. هر شرکت تجاری که از طریق سرمایه‌گذاری وزارتخانه‌ها، مؤسسات دولتی و شرکت‌های دولتی منفرداً یا مشترکاً ایجاد شده مادام که بیش از پنجاه درصد سهام آن‌ها منفرداً یا مشترکاً متعلق به واحدهای سازمانی فوق‌الذکر باشد شرکت دولتی است. همچنین شرکت‌هایی که به حکم قانون یا دادگاه صالح، ملی و یا مصادره شده و شرکت دولتی شناخته شده یا می‌شوند، شرکت دولتی تلقی می‌شوند.

در اجرای مفاد ماده (۱) قانون محاسبات، بودجه شرکت‌های دولتی شامل پیش‌بینی درآمدها و سایر منابع تأمین اعتبار شرکت‌های دولتی، بانک‌ها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت همه‌ساله در قالب پیوست (۳) لویح بودجه سنواری برای بررسی و تصویب تقدیم مجلس شورای اسلامی می‌شود.

به استناد قانون الحاق یک تبصره به ماده (۱۸۲) قانون آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی (ابلاغی شماره ۴۴۷/۴۳۹۰۴ مورخ ۱۳۹۸/۰۵/۲۸ ریاست محترم مجلس شورای اسلامی به ریاست محترم جمهوری اسلامی ایران)، «دولت مکلف است گزارش عملکرد بودجه سال گذشته و صورت‌های مالی حسابرسی شده، بودجه تفصیلی سال جاری و عملکرد بودجه مصوب شش‌ماهه اول سال جاری تمامی شرکت‌های دولتی، بانک‌ها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت و شرکت‌ها و مؤسساتی که مستلزم ذکر یا تصریح نام است از قبیل شرکت‌های تابعه وزارت نفت، سازمان توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی، سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران، بیمه مرکزی ایران، شرکت سهامی بیمه ایران، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، بانک ملی ایران و سازمان بنادر و دریانوردی و همچنین بودجه پیشنهادی سال آینده آنها و شاخص‌های کلان کل بودجه را تا پانزدهم آبان ماه هر سال به همراه گزارش ارزیابی بر مبنای شاخص‌های مالی و عملکردی به تفکیک به مجلس شورای اسلامی تسلیم کند. کمیسیون برنامه و بودجه و محاسبات بلافاصله گزارش‌ها را به دیوان محاسبات کشور ارجاع می‌دهد تا دیوان پس از بررسی و اظهارنظر، گزارش خود را ظرف مدت بیست روز جهت تصویب به کمیسیون مذکور ارائه کند. گزارش کمیسیون، ملاک بررسی بودجه است و همزمان با لایحه بودجه کل کشور طبق مواد این قانون مورد رسیدگی قرار می‌گیرد».

بر مبنای قانون فوق الذکر، سازمان برنامه و بودجه کشور برای دومین سال اجرای این قانون، گزارش بودجه شرکت های دولتی به همراه موارد تصریح شده شامل، «گزارش بودجه شرکت های دولتی، بانک ها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت» به همراه سایر گزارش های درخواستی اعم از صورت های مالی حسابرسی شده و بودجه تفصیلی سال ۱۳۹۹ شرکت های دولتی، به تفکیک زیر را شامل:

۱- گزارش عملکرد بودجه سال ۱۳۹۸ شرکت های دولتی، بانک ها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت به تفکیک هر شرکت.

۲- گزارش عملکرد شش ماهه اول سال ۱۳۹۹ بودجه شرکت های دولتی، بانک ها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت به تفکیک هر شرکت.

۳- گزارش بودجه پیشنهادی سال ۱۴۰۰ شرکت های دولتی، بانک ها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت به تفکیک ذیل:

۱-۳- خلاصه کل منابع و مصارف بودجه شرکت های دولتی، بانک ها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت.

۲-۳- خلاصه کل منابع و مصارف بودجه شرکت های دولتی، بانک ها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت به تفکیک شرکت های «سودده و سربه سر» و «زیان ده».

۳-۳- خلاصه کل منابع و مصارف بودجه شرکت های دولتی، بانک ها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت به تفکیک شرکت های نسل اول و سایر شرکت ها.

۴-۳- خلاصه کل منابع و مصارف بودجه شرکت های دولتی، بانک ها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت به تفکیک گروه های سه گانه قانون اجرای سیاست های کلی اصل (۴۴) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران.

۵-۳- بودجه پیشنهادی سال ۱۴۰۰ شرکت های دولتی، بانک ها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت به تفکیک هر شرکت.

۴- نسخه ای از صورت های مالی حسابرسی شده سال ۱۳۹۸ شرکت های دولتی، بانک ها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت و اطلاعات بودجه تفصیلی سال ۱۳۹۹ و گزارش ارزیابی بر مبنای شاخص های مالی و عملکردی به تفکیک هر شرکت.

در ۱۵ آبان ماه ۱۳۹۹ به مجلس شورای اسلامی تقدیم نموده است. این گزارش به بررسی و تدقیق بودجه عملکرد شرکت های دولتی حوزه نفت و گاز با تأکید بر لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ تقدیمی به مجلس شورای اسلامی در ۱۲ آذرماه پرداخته است.

۲- وضعیت کلی بودجه شرکت‌های دولتی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰

در پیوست شماره (۳) لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ کل کشور اطلاعات بودجه‌ای ۳۸۲ شرکت شامل ۳۷۱ شرکت دولتی (شامل ۲ ردیف فرعی)، ۹ بانک دولتی و ۲ مؤسسه انتفاعی وابسته به دولت (سازمان بنادر و دریانوردی و سازمان صنایع دفاع) درج شده است. ۲ ردیف فرعی در اجرای تعهدات بند «ق» تبصره (۲) قانون بودجه ۱۳۹۳ و ماده (۱۲) قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور به ترتیب برای شرکت ملی نفت ایران و شرکت ملی گاز ایران منظور شده است. همچنین، بودجه ۱۹ شرکت در حال تصفیه و ۳۱ شرکت آب و فاضلاب استانی با حجم بودجه صفر منظور شده است.

بر این اساس، بودجه شرکت‌های دولتی، بانک‌ها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ شامل درآمدها و سایر منابع تأمین اعتبار و هزینه‌ها و سایر پرداخت‌ها، معادل ۱۷۰،۶۱۹،۱۵ میلیارد ریال است که نسبت به بودجه مصوب سال ۱۳۹۹ (۱۴،۳۶۳،۲۶۴ میلیارد ریال) حدود ۸/۷ درصد رشد داشته است.

در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ تعداد ۳۲۳ شرکت با حجم بودجه معادل ۱۲،۶۳۲،۰۰۷ میلیارد ریال به صورت سودده و سربه‌سر دیده شده‌اند و تعداد ۵۹ شرکت با حجم بودجه ۲،۹۸۷،۵۶۳ میلیارد ریال زیانده ارائه شده‌اند.

در اجرای سیاست‌های کلی اصل (۴۴) قانون اساسی جمهوری اسلامی و به منظور نمایش بودجه شرکت‌های دولتی به تفکیک گروه‌های سه‌گانه، موضوع آیین‌نامه اجرایی تشخیص، انطباق و طبقه‌بندی فعالیت‌ها و بنگاه‌های اقتصادی با هر یک از سه گروه اقتصادی مصرح در ماده (۲) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل (۴۴) قانون اساسی، به شرح زیر اعمال شده است و بر این اساس:

- تعداد ۱۷۵ شرکت‌های دولتی با حجم بودجه ۸،۸۵۶،۰۵۶ میلیارد ریال معادل ۵۷ درصد از حجم بودجه کل شرکت‌ها، در گروه سوم (صد درصد دولتی) قرار دارند.
- تعداد ۱۲ شرکت مادر تخصصی با حجم بودجه ۲،۲۳۶،۴۴۷ میلیارد ریال معادل ۱۴ درصد از حجم بودجه کل شرکت‌ها، مشمول ماده (۴) آیین‌نامه تشخیص، انطباق و طبقه‌بندی فعالیت‌ها و بنگاه‌های اقتصادی با هر یک از سه گروه اقتصادی مصرح در ماده (۲) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل (۴۴) قانون اساسی^۱ هستند که باید پس از تعیین تکلیف شرکت‌های تابعه آن‌ها، در خصوص واگذاری آن‌ها تصمیم‌گیری شود.

۱. در ماده (۲) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل (۴۴) قانون اساسی، فعالیت‌های اقتصادی در کشور شامل تولید، خرید و یا فروش کالاها و یا خدمات به سه گروه زیر تقسیم می‌شود: گروه یک- تمامی فعالیت‌های اقتصادی به‌جز موارد مذکور در گروه دو و سه این ماده. گروه دو- فعالیت‌های اقتصادی مذکور در صدر اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی به‌جز موارد مذکور در گروه سه این ماده. گروه سه- فعالیت‌ها، مؤسسات و شرکت‌های مشمول این گروه عبارتند از: شبکه‌های مادر مخابراتی و امور واگذاری بسامد (فرکانس)، شبکه‌های اصلی تجزیه و مبادلات و مدیریت توزیع خدمات پایه پستی، تولیدات محرمانه یا ضروری نظامی، انتظامی و امنیتی به تشخیص فرماندهی کل نیروهای مسلح، شرکت ملی نفت ایران و شرکت‌های استخراج و تولید نفت خام و گاز،... رادیو و تلویزیون،

- تعداد ۶۴ شرکت دولتی با حجم بودجه ۲,۰۲۹,۱۳۵ میلیارد ریال معادل ۱۳ درصد از حجم بودجه کل شرکت ها، طی سالیان گذشته به دلایل مختلف با تصویب هیئت وزیران از گروه های یک و دو خارج شدند و تاکنون تعیین تکلیف نشدند و در طبقه بندی سایر شرکت ها قرار می گیرند.
- تعداد ۱۰۶ شرکت با حجم بودجه ۲,۱۹۲,۶۴۵ میلیارد ریال معادل ۱۴ درصد از حجم بودجه کل شرکت ها، مشمول گروه دو هستند و دولت وفق قانون اصل (۴۴) می تواند حداکثر تا ۲۰ درصد از سهم بازارهای مرتبط را در اختیار داشته باشد.
- تعداد ۲۵ شرکت با حجم بودجه ۳۰۵,۲۸۷ میلیارد ریال معادل ۲ درصد از حجم بودجه کل شرکت ها، در گروه یک قرار دارند که باید به بخش خصوصی واگذار شوند.

۳- حساب های منابع شرکت های دولتی

جدول ۱: تغییرات منابع بودجه شرکت های دولتی در لایحه ۱۴۰۰ نسبت به قانون ۱۳۹۹

منابع	عملکرد بودجه ۱۳۹۸	قانون بودجه ۱۳۹۹	لایحه بودجه ۱۴۰۰	تغییرات ۱۴۰۰ نسبت به ۱۳۹۹ (درصد)	سهم نسبت به کل منابع (درصد)
درآمدها	۹,۱۷۹,۴۴۹	۱۱,۹۴۷,۳۹۷	۱۱,۳۸۸,۰۵۸	-۵	۷۲/۹
اعتبارات هزینه ای	۱۴۲,۹۳۰	۳۴,۰۴۱	۴۳,۶۱۶	۲۸	۰/۳
اعتبارات تملک دارایی های سرمایه ای	۹۵,۹۷۳	۱۹۳,۴۰۵	۲۳۱,۲۱۴	۲۰	۱/۵
تسهیلات بانکی و سایر وام های داخلی	۱۷۷,۴۰۱	۷۴۵,۲۲۹	۸۴۴,۱۴۶	۱۳	۵/۴
وام های خارجی	۴۴,۴۷۶	۳۹۵,۶۳۴	۶۱۷,۹۴۶	۵۶	۴
دارایی های جاری	۶۶۲,۰۶۶	۶۵,۶۹۸	۵۳۳,۵۳۵	۷۱۲	۳/۴
سایر دریافت ها	۷۰۶,۸۳۶	۹۸۱,۸۶۱	۱,۹۶۰,۶۵۵	۱۰۰	۱۲/۶
جمع کل منابع	۱۱,۰۰۹,۱۳۱	۱۴,۳۶۳,۲۶۴	۱۵,۶۱۹,۱۷۰	۸/۷	-

منبع: پیوست شماره (۳) لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ و قانون بودجه سال ۱۳۹۹ کل کشور (ارقام به میلیارد ریال)

منابع شرکت های دولتی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ نسبت به قانون بودجه سال ۱۳۹۹ معادل ۸/۷ درصد افزایش یافته است. سهم «سرفصل درآمدها» که بالاترین سهم را نیز در مجموع اقلام منابع شرکت های دولتی به خود اختصاص می دهند معادل ۱۱,۳۸۸,۰۵۸ میلیارد ریال است. درآمد شرکت های دولتی، در لایحه بودجه ۱۴۰۰ نسبت به قانون بودجه ۱۳۹۹ معادل ۵ درصد کاهش یافته است. ارقام اجزاء منابع بودجه شرکت های دولتی، بانک ها و مؤسسات انتفاعی وابسته دولت در لایحه بودجه ۱۴۰۰ و تغییرات آن نسبت به قانون بودجه سال ۱۳۹۹ به شرح جدول (۱) است.

با توجه به جدول (۱) پس از درآمدها، سرفصل‌های سایر دریافت‌ها (شامل ودیعه مشترکان، حق انشعاب، منابع پذیره‌نویسی، ... با سهم ۱۲/۶ درصد، تسهیلات بانکی و سایر وام‌های داخلی (وام بانکی، ماده ۳۲، اوراق مشارکت، وام داخلی) با سهم ۵/۴ درصد و وام‌های خارجی با سهم ۴ درصد در مرتبه‌های بعدی قرار دارند.

در لایحه بودجه ۱۴۰۰ سهم استفاده شرکت‌های دولتی از منابع عمومی شامل اعتبارات هزینه‌ای و اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در مجموع ۲۷۵,۲۳۰ میلیارد ریال است؛ که شامل ۴۳۶۱۶ میلیارد ریال سهم اعتبارات هزینه‌ای (کمک‌زیان) در بودجه شرکت‌های دولتی و ۲۳۶۱۴ میلیارد ریال اعتبار تملک دارایی‌های سرمایه‌ای است. سهم سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران از کل اعتبارات هزینه‌ای شرکت‌های دولتی معادل ۶۰ درصد (۲۶,۱۹۰ میلیارد ریال) است و باقیمانده اعتبارات هزینه‌ای معادل ۱۷,۴۲۶ میلیارد ریال به ۳۴ شرکت زیان‌ده اختصاص می‌یابد که بعد از صدا و سیما شرکت‌هایی مانند سازمان راهداری و حمل و نقل جاده‌ای (۱۲ درصد)، کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان (۷ درصد)، سازمان مرکزی تعاون روستایی (۶ درصد)، راه‌آهن ج.ا (۵ درصد)، خبرگزاری جمهوری اسلامی (۴ درصد) بیشترین سهم را از دولت به‌عنوان کمک زیان دریافت می‌کنند. سهم تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در بودجه شرکت‌های دولتی ۱/۶ درصد است و در لایحه بودجه ۱۴۰۰ نسبت به قانون بودجه ۱۳۹۹ معادل ۲۰ درصد افزایش یافته است. شرکت مادر تخصصی ساخت و توسعه زیربناهای حمل و نقل کشور بیشترین سهم (۳۴ درصد) را در دریافت اعتبار تملک دارایی‌های سرمایه‌ای از محل منابع عمومی دارد و بعد از آن شرکت راه‌آهن جمهوری اسلامی با (۸,۲ درصد) در رتبه دوم قرار دارد.

۴- حساب‌های منابع شرکت‌های دولتی

منابع شرکت‌های دولتی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ نسبت به قانون بودجه سال ۱۳۹۹ معادل ۸/۷ درصد افزایش یافته است. سهم «سرفصل درآمدها» که بالاترین سهم را نیز در مجموع اقلام منابع شرکت‌های دولتی به خود اختصاص می‌دهند معادل ۱۱,۳۸۸,۰۵۸ میلیارد ریال است. درآمد شرکت‌های دولتی، در لایحه بودجه ۱۴۰۰ نسبت به قانون بودجه ۱۳۹۹ معادل ۵ درصد کاهش یافته است. ارقام اجزاء منابع بودجه شرکت‌های دولتی، بانک‌ها و مؤسسات انتفاعی وابسته دولت در لایحه بودجه ۱۴۰۰ و تغییرات آن نسبت به قانون بودجه سال ۱۳۹۹ به شرح جدول (۱) است.

با توجه به جدول (۱) پس از درآمدها، سرفصل‌های سایر دریافت‌ها (شامل ودیعه مشترکان، حق انشعاب، منابع پذیره‌نویسی، ... با سهم ۱۲/۶ درصد، تسهیلات بانکی و سایر وام‌های داخلی (وام بانکی، ماده ۳۲، اوراق مشارکت، وام داخلی) با سهم ۵/۴ درصد و وام‌های خارجی با سهم ۴ درصد در مرتبه‌های بعدی قرار دارند.

در لایحه بودجه ۱۴۰۰ سهم استفاده شرکت‌های دولتی از منابع عمومی شامل اعتبارات هزینه‌ای و اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در مجموع ۲۷۵,۲۳۰ میلیارد ریال است؛ که شامل ۴۳۶۱۶ میلیارد ریال سهم اعتبارات هزینه‌ای (کمک‌زیان) در بودجه شرکت‌های دولتی و ۲۳۶۱۴ میلیارد ریال اعتبار تملک دارایی‌های سرمایه‌ای است. سهم سازمان صداوسیما جمهوری اسلامی ایران از کل اعتبارات هزینه‌ای شرکت‌های دولتی معادل ۶۰ درصد (۲۶,۱۹۰ میلیارد ریال) است و باقیمانده اعتبارات هزینه‌ای معادل ۱۷,۴۲۶ میلیارد ریال به ۳۴ شرکت زیان‌ده اختصاص می‌یابد که بعد از صدا و

سیما شرکت هایی مانند سازمان راهداری و حمل و نقل جاده ای (۱۲ درصد)، کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان (۷ درصد)، سازمان مرکزی تعاون روستایی (۶ درصد)، راه آهن ج.ا.ایران (۵ درصد)، خبرگزاری جمهوری اسلامی (۴ درصد) بیشترین سهم را از دولت به عنوان کمک زیان دریافت می کنند. سهم تملک دارایی های سرمایه ای در بودجه شرکت های دولتی ۱/۶ درصد است و در لایحه بودجه ۱۴۰۰ نسبت به قانون بودجه ۱۳۹۹ معادل ۲۰ درصد افزایش یافته است. شرکت مادر تخصصی ساخت و توسعه زیربناهای حمل و نقل کشور بیشترین سهم (۳۴ درصد) را در دریافت اعتبار تملک دارایی های سرمایه ای از محل منابع عمومی دارد و بعد از آن شرکت راه آهن جمهوری اسلامی با (۸,۲ درصد) در رتبه دوم قرار دارد.

جدول ۲: سهم تملک دارایی های سرمایه ای شرکت ها از محل منابع عمومی دولت

ردیف	سهم (درصد)	نام شرکت	رقم تملک از محل منابع عمومی دولت
۱	۳۴.۰٪	شرکت مادر تخصصی ساخت و توسعه زیربناهای حمل و نقل کشور	۷۸,۶۳۷,۰۰۰
۲	۸.۲٪	شرکت سهامی راه آهن جمهوری اسلامی ایران	۱۹,۰۲۵,۰۰۰
۳	۷.۴٪	شرکت مهندسی آب و فاضلاب کشور، مادر تخصصی	۱۷,۱۹۰,۰۰۰
۴	۵.۲٪	سازمان راهداری و حمل و نقل جاده ای	۱۲,۰۸۰,۰۰۰
۵	۵.۱٪	شرکت سهامی توسعه منابع آب و نیروی ایران	۱۱,۷۵۴,۲۱۰
۶	۳.۴٪	شرکت مادر تخصصی مدیریت منابع آب ایران	۷,۹۵۸,۵۴۰
۷	۲.۷٪	سازمان مجری ساختمان ها و تأسیسات دولتی و عمومی، شرکت مادر تخصصی	۶,۳۲۵,۹۰۴
۸	۳.۴٪	سایر شرکت ها	۶۵۲,۴۳۷۸,۶

منبع: پیوست شماره (۳) لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ کل کشور (ارقام به میلیارد ریال)

۵- حساب های مصارف شرکت های دولتی

مصارف شرکت های دولتی نیز همانند منابع در لایحه ۱۴۰۰ نسبت به قانون بودجه سال ۱۳۹۹ معادل ۸/۷ درصد افزایش یافته است. سهم هزینه ها (شامل هزینه های عملیاتی، توزیع و فروش، هزینه های پرسنلی، هزینه های اداری و عمومی، هزینه های مالی و سایر پرداخت ها) در لایحه ۱۴۰۰ معادل ۱۰,۷۸۳,۴۱۵ میلیارد ریال است که بالاترین سهم در مجموع اجزاء مصارف شرکت های دولتی است که نسبت به بودجه مصوب ۱۳۹۹ معادل ۵ درصد کاهش یافته است. در مصارف شرکت های دولتی بعد از سرفصل هزینه ها، بیشترین سهم مربوط به هزینه های سرمایه ای است که معادل ۳,۲۱۹,۷۳۴ میلیارد ریال است و در لایحه ۱۴۰۰ نسبت به قانون مصوب ۱۳۹۹ معادل ۵۳ درصد افزایش یافته است. اجزاء و تغییرات مصارف بودجه شرکت های دولتی در لایحه بودجه ۱۴۰۰ نسبت به قانون بودجه سال ۱۳۹۹ در جدول (۳) درج شده است.

جدول ۳: تغییرات مصارف بودجه شرکت‌های دولتی در لایحه ۱۴۰۰ نسبت به قانون ۱۳۹۹

مصارف	عملکرد قانون بودجه ۱۳۹۸	قانون بودجه ۱۳۹۹	لایحه بودجه ۱۴۰۰	تغییرات ۱۴۰۰ نسبت به ۱۳۹۹ (درصد)	سهم نسبت به کل مصارف (درصد)
هزینه‌ها	۹,۷۸۱,۸۰۱	۱۱,۳۳۰,۴۰۲	۱۰,۷۸۳,۴۱۵	-۵	۶۶/۴
مالیات	۳۶,۶۶۲	۵۷,۸۱۶	۷۲,۱۲۸	۲۵	۰/۵
۵۰ درصد سود ویژه	۸۱,۳۱۶	۷۶,۴۴۷	۹۴,۰۲۷	۲۳	۰/۶
سود سهام	۷,۲۲۳	۴۴,۹۵۰	۵۹,۴۴۱	۳۲/۲	۰/۴
سایر حساب‌های تخصیص سود	۱,۱۴۱	۲۳۹	۷۶۲	۲۱۹	۰/۰۰۵
بازپرداخت تسهیلات بانکی و سایر وام‌های داخلی	۱۱۴,۷۱۱	۶۳۰,۷۶۹	۶۶۴,۴۶۶	۵	۴/۳
بازپرداخت وام خارجی	۸۷,۳۱۲	۸۴,۸۰۳	۲۰۵,۷۲۷	۱۴۳	۱/۳
وجوه اداره شده	۳۵	۳,۸۸۵	۸,۱۴۹	۱۱۰	۰/۱
بازپرداخت ودیعه، بدهی‌ها و سایر پرداخت	۱۷۴,۹۰۷	۳۰۷,۸۱۱	۸۶۶,۲۳۲	۱۸۱	۵/۵
هزینه‌های سرمایه‌ای	۸۹۲,۴۵۹	۲,۱۱۰,۹۰۴	۳,۲۱۹,۷۳۴	۵۳	۲۰/۶
افزایش دارایی‌های جاری	۲۵۰,۵۸۶	۳۷,۹۶۷	۶۱,۶۸۶	۶۲	۰/۶
جمع	۱۱,۴۲۸,۱۵۵	۱۴,۶۸۵,۹۹۳	۱۶,۰۳۵,۷۶۷	۹	-
کسر می‌شود: ذخیره استهلاک در هزینه‌های جاری	۴۱۹,۰۲۳	۳۲۲,۷۲۹	۴۱۶,۵۹۷	۲۹	-
جمع کل	۱۱,۰۰۹,۱۳۱	۱۴,۳۶۳,۲۶۵	۱۵,۶۱۹,۱۷۰	۸/۷	-

منبع: پیوست شماره (۳) لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ و قانون بودجه سال ۱۳۹۹ کل کشور (ارقام به میلیارد ریال)

۶- سود شرکت های دولتی در لایحه ۱۴۰۰

در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ سود سهام ابرازی (۵۰ درصد سود ویژه و سود سهام شرکت نفت) کلیه شرکت های دولتی، معادل ۱۵۱,۰۵۴ میلیارد ریال است که نسبت به رقم مصوب سال ۱۳۹۹ (۱۲۰,۳۱۴ میلیارد ریال) رشد ۲۵,۵ درصدی داشته است. سود سهام شرکت ملی نفت برابر ۵۷,۰۲۷ میلیارد ریال است که ۹۵ درصد سود سهام تمام شرکت های دولتی (۵۹,۴۴۱ میلیارد ریال) است. رقم ۵۰ درصد سود ویژه شرکت های دولتی در لایحه برابر ۹۴,۰۲۷ میلیارد ریال است که نسبت به قانون بودجه سال ۱۳۹۹ (۷۶,۴۴۶ میلیارد ریال) رشد ۳۰ درصدی داشته است. (داده نمایی بودجه شرکت های دولتی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰).

۷- مالیات شرکت های دولتی در لایحه ۱۴۰۰

در لایحه بودجه ۱۴۰۰ برای ۳۲۳ شرکت دولتی، مجموعاً معادل ۷۲,۱۲۸ میلیارد ریال مالیات علی الحساب پیش بینی شده است. سهم مالیات شرکت ملی نفت از مجموع مالیات شرکت های برتر ۳۹/۵ درصد است که بالاترین سهم نیز است. برآورد میزان مالیات شرکت نفت ۲۸,۵۱۴ میلیارد تومان بوده که نسبت به ارقام مصوب ۱۳۹۹ حدود ۳۰ درصد افزایش یافته است. شرکت ملی گاز در لایحه بودجه رقم مالیات ۱۱,۹۷۳ میلیارد ریال را دارد که رتبه دوم مالیات را با سهم ۱۷ درصدی از کل مالیات شرکت ها را دارد و درنهایت بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران با رقم ۹,۸۷۵ میلیارد ریال و سهم ۱۳,۶ درصدی در رده سوم قرار دارد (داده نمایی بودجه شرکت های دولتی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰).

۸- وضعیت کلی شرکت های دولتی حوزه انرژی (بخش نفت و گاز) در لایحه سال ۱۴۰۰

شرکت های دولتی حوزه انرژی حجم بالایی از بودجه شرکت های دولتی مندرج در پیوست (۳) قوانین بودجه سنواتی را به خود اختصاص می دهند که ضرورت بررسی و تدقیق بیش از پیش بودجه این شرکت ها را می طلبد. این گزارش، در ادامه بودجه شرکت های دولتی حوزه انرژی (بخش نفت و گاز) را با تأکید بر لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ را بررسی و تحلیل می کند. در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰، تعداد ۸۱ شرکت در بخش نفت و گاز گزارش شده اند که شامل شرکت ملی گاز ایران و ۴۲ شرکت تابعه شامل ۳۱ گاز استانی، ۶ شرکت پالایش گازی، شرکت انتقال گاز، شرکت بازرگانی گاز و شرکت مهندسی و توسعه گاز، ذخیره سازی گاز طبیعی (در حال تصفیه) است. شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده های نفتی ایران و ۶ شرکت تابعه شامل سهامی پخش فرآورده های نفتی، پالایشگاه اراک، پالایشگاه آبادان، خطوط لوله و مخبرات نفت، مهندسی و ساختمان نفت، توسعه صنایع پالایش نفت، شرکت ملی نفت ایران و ۳۰ شرکت تابعه شامل شرکت های نظیر ملی حفاری، نفت خیز جنوب، فلات قاره، پتروپارس، پترو ایران، نیکو و شرکت های بهره برداری نفت و گاز کارون، غرب، شرق، گچساران، زاگرس جنوبی، آغا جری، مارون، مسجد سلیمان است.

۲ ردیف فرعی در اجرای تعهدات بند «ق» تبصره (۲) قانون بودجه ۱۳۹۳^۱ و ماده (۱۲) قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور به ترتیب برای شرکت ملی نفت ایران (۲۲۰۰۳) و شرکت ملی گاز ایران (۲۲۰۵۰۱) منظور شده است.

پنج شرکت در حال تصفیه در بخش نفت و گاز شامل ۴ شرکت «پیراحفاری»، «ملی صادرات گاز ایران»، «خدمات ترابری و پشتیبانی نفت»، «شرکت پشتیبانی ساخت و تهیه کالای نفت تهران» زیرمجموعه تابعه شرکت ملی نفت ایران و شرکت «ذخیره‌سازی گاز طبیعی» تابعه شرکت ملی گاز ایران درج شده‌اند.

از ۸۱ شرکت این بخش (نفت و گاز)، تعداد ۷۲ شرکت به صورت سودده و سربه‌سر (۸۹ درصد) و تعداد ۹ شرکت به صورت زیانده (۱۱ درصد) ارائه شده‌اند. در لایحه سال ۱۴۰۰ تعداد ۹ شرکت گاز استانی زیانده بر اساس صورت‌های مالی حسابرسی شده شامل گاز استانی شامل (۱) شرکت گاز استان همدان؛ (۲) شرکت گاز استان لرستان؛ (۳) شرکت گاز استان مازندران؛ (۴) شرکت گاز استان گلستان؛ (۵) شرکت گاز استان سمنان؛ (۶) شرکت گاز استان گیلان؛ (۷) شرکت گاز استان چهارمحال و بختیاری؛ (۸) شرکت گاز استان کهگیلویه و بویراحمد؛ (۹) شرکت گاز استان ایلام، به صورت زیانده ارائه شده‌اند. در جدول (۴) به مقایسه تعداد شرکت‌های سودده و سربه‌سر، زیانده به تفکیک ارائه شده است.

جدول ۴: تعداد شرکت‌های سودده و زیانده بخش نفت و گاز

ردیف	مصوب ۱۳۹۸	عملکرد ۱۳۹۸	مصوب ۱۳۹۹	لایحه ۱۴۰۰
سودده و سربه‌سر	۸۱	۳۴	۶۲	۷۲
زیانده	۰	۴۷	۱۹	۹
مجموع	۸۱	۸۱	۸۱	۸۱

منبع: پیوست شماره (۳) لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ و قانون بودجه سال ۱۳۹۹ کل کشور

۱. وزارت نفت از طریق شرکت‌های دولتی تابعه ذی‌ربط برای اجرای طرح‌های نفت و گاز از جمله افزایش ظرفیت تولید نفت خام و گاز با اولویت مخازن مشترک و افزایش ظرفیت پالایش نفت خام و میعانات گازی و محصولات پتروشیمی، رشد صادرات فرآورده‌های نفتی و جلوگیری از سوختن گازهای همراه نفت و جایگزینی گاز داخلی یا وارداتی به جای فرآورده‌های نفتی ذی‌ربط تا سقف ۱۰۰ میلیارد دلار به صورت ارزی یا معادل ریالی آن با رعایت قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی اقدام به سرمایه‌گذاری به روش بیع متقابل، ساخت، بهره‌برداری و تحویل BOT و یا روش‌های موضوع بند ۲ ماده ۲۱۴ قانون برنامه پنجساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران با تضمین خرید محصول، اجازه به فروش داخلی یا صادرات برای بلندمدت حداقل ۱۰ سال قرارداد منعقد و یا مجوزهای لازم برای سرمایه‌گذاری را صادر کند.

۹- وضعیت کارکنان شرکت های حوزه نفت و گاز در لایحه سال ۱۴۰۰

جدول ۵: طبقه بندی نوع کارکنان در لایحه ۱۴۰۰

طبقه بندی هزینه	تعداد کارگر	تعداد کارمند	تعداد قراردادی	تعداد سایر کارکنان	مجموع
قیمت تمام شده	۱۷۶	۳۸,۸۳۲	۴۰	۱۴,۹۴۹	۵۳,۹۹۷
توزیع و فروش	۶۷	۸,۳۹۶	۸۳	۵,۸۶۱	۱۴,۴۰۷
اداری و عمومی	۳۱۳	۱۷,۴۳۹	۲,۲۱۶	۶,۹۲۳	۲۶,۸۹۱
مجموع	۵۵۶	۶۴,۶۶۷	۲,۳۳۹	۲۷,۷۳۳	۹۵,۲۹۵

منبع: داده نمایی (اینفوگرافی) لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ شرکت های دولتی

همچنین هزینه پرسنلی شرکت های حوزه نفت و گاز معادل ۱,۵۳,۲۲۸,۸۳۰ میلیون ریال است که بالغ بر ۹۵,۲۹۵ کارکنان این بخش و شامل کارکنان کارمند، کارگر، خدمات اشخاص حقیقی (قرارداد معین / مشخص) و سایر کارکنان بوده که حدود ۶ درصد هزینه کل شرکت های این بخش را شامل می شود. کارمندان ۶۷ درصد کارکنان شرکت های بخش نفت و گاز را تشکیل می دهند و همان گونه که از جدول (۵) مشهود است ۵۶ درصد کارکنان در بخش تولید (قیمت تمام شده) مشغول به فعالیت هستند.

۱۰- وضعیت هزینه های شرکت های حوزه نفت و گاز در لایحه سال ۱۴۰۰

هزینه قیمت تمام شده، توزیع و فروش، اداری و عمومی و مالی بر اساس استانداردهای حسابداری مصرح در سرفصل های صورت سود و زیان صورت های مالی شرکت های در بودجه تفصیلی هر شرکت لحاظ می شود و در «دستورالعمل تهیه و تنظیم بودجه شرکت های دولتی» منضم به بخشنامه بودجه سنواتی تبیین و تشریح می شود. همان طور که جدول (۶) مشهود است قیمت تمام شده با سهم ۷۱ درصدی بالاترین سهم را در هزینه شرکت های حوزه نفت و گاز را داراست و مبین آن است که شرکت های حوزه انرژی بخش عمده هزینه خود را در تولید کالا و محصولات/خدمات خود صرف می کنند. بعد از آن سایر پرداخت ها که بر مبنای قانون معینی شرکت پرداخت می کند با سهم ۱۳ درصدی در رده دوم قرار می گیرد و هزینه های توزیع و فروش و اداری و عمومی و مالی به ترتیب در رتبه های بعدی قرار دارند. هزینه شرکت های نفت و گاز سهم ۳۷ درصدی از هزینه کل شرکت های دولتی را دارد که این هزینه عمدتاً در شرکت ملی نفت ایران با هزینه ای معادل ۴۷۶,۴۰۵ میلیارد ریال و سهم ۱۲ درصدی در هزینه شرکت های بخش نفت و گاز لحاظ می شود.

جدول ۶: طبقه بندی هزینه ها در لایحه ۱۴۰۰

طبقه بندی هزینه	رقم هزینه نفت و گاز	درصد از هزینه کل بخش نفت و گاز	رقم هزینه کل شرکت های دولتی به جز پرسنلی	سهم هزینه بخش نفت و گاز از هزینه کل شرکت ها
قیمت تمام شده	۲,۸۵۲,۵۹۴	۷۱	۶,۵۲۱,۶۸۱	۰,۴۳

توزیع و فروش	۲۹۳،۳۴۷	۷	۱،۷۴۸،۳۵۴	۰،۱۶
اداری و عمومی	۱۸۱،۸۳۰	۵	۴۱۹،۵۳۹	۰،۴۳
هزینه مالی	۱۴۳،۷۵۷	۴	۱۸۸،۷۲۰	۰،۷۶
سایر پرداخت‌ها	۵۲۳،۲۶۱	۱۳	۷۷۶،۸۴۰	۰،۶۷
هزینه کل	۳،۹۹۴،۷۹۱،۳۷۸	۱۰۰	۹،۶۵۵،۱۳۴	۰،۳۷

منبع: پیوست شماره (۳) لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ و داده‌نمایی (اینفوگرافی) لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ شرکت‌های دولتی

۱۱- وضعیت حجم بودجه ۱۰ شرکت برتر حوزه نفت و گاز در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰

ارقام حجم بودجه در جدول (۷) پس از کسر ارقام دو بار منظور شده لحاظ شده است و همان‌گونه که در جدول (۷) مشهود است شرکت ملی نفت ایران با حجم ۲،۵۸۹،۰۳۵ میلیارد ریال و سهم ۴۱ درصدی بالاترین حجم بودجه را در بین شرکت‌های دولتی حوزه نفت و گاز دارد و پس از آن شرکت ملی گاز ایران و پالایش نفت اراک در رتبه‌های بعدی با سهم ۱۶ درصدی و ۱۵ درصدی قرار دارند.

جدول ۷: حجم بودجه ۱۰ شرکت برتر حوزه نفت و گاز در لایحه ۱۴۰۰

ردیف	عنوان	حجم بودجه لایحه بودجه ۱۴۰۰	درصد
۱	شرکت ملی نفت ایران	۲،۵۸۹،۰۳۵،۰۳۵	۴۱٪
۲	شرکت ملی گاز ایران	۹۷۰،۷۳۲،۶۰۴	۱۶٪
۳	شرکت پالایش نفت اراک	۹۳۴،۳۷۳،۸۴۴	۱۵٪
۴	شرکت سهامی پخش فرآورده‌های نفتی ایران	۷۰۳،۰۳۶،۱۰۳	۱۱٪
۵	شرکت سهامی بازرگانی نفت ایران - نیکو	۳۷۲،۳۰۰،۰۰۰	۶٪
۶	شرکت مجتمع گاز پارس جنوبی	۲۵۹،۱۰۵،۵۵۰	۴٪
۷	شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی ایران	۱۴۵،۲۷۳،۴۸۹	۲٪
۸	شرکت ملی حفاری ایران	۱۰۱،۰۷۵،۴۰۰	۲٪
۹	شرکت پالایش نفت آبادان	۹۴،۰۷۶،۱۵۴	۲٪
۱۰	شرکت گاز استان بوشهر	۸۳،۴۰۰،۰۰۰	۱٪
۱۰۰	جمع حجم بودجه ۱۰ شرکت برتر نفت و گاز	۶،۲۵۲،۴۰۸،۱۷۹	

منبع: پیوست شماره (۳) لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ کل کشور (ارقام میلیون ریال)

۱۲- وضعیت مالیات شرکت های حوزه نفت و گاز در لایحه سال ۱۴۰۰

رقم ۵۰ درصد سود ویژه کل شرکت های دولتی بخش نفت و گاز (۸۱ شرکت) بالغ بر ۴۸،۵۰۸،۶۰۳ میلیون ریال است که با توجه به رقم مندرج در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ برای تمامی شرکت های دولتی (۹۴،۰۲۶،۷۵۰ میلیون ریال) نشان می دهد که ۵۱ درصد ۵۰ درصد سود ویژه مندرج در جدول (۱) پیوست شماره (۳) لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ را شرکت های بخش نفت و گاز تأمین می کنند و سود سهام شرکت ملی نفت ایران در لایحه رقم ۵۷،۰۲۷،۱۳۲ میلیون ریال است که نسبت به قانون بودجه ۱۳۹۹، رشد ۳۰ درصدی داشته است. ده شرکت برتر مذکور در جدول (۸) با رقم سود سهام ابرازی ۱۰۳،۶۷۷ میلیارد ریال سهم ۹۷ درصدی از مجموع سود سهام شرکت های بخش نفت و گاز را دارند و شرکت ملی نفت ایران سهم ۵۳ درصدی از مجموع سود سهام ابرازی شرکت های بخش نفت و گاز را دارد و بعد از آن شرکت ملی گاز ایران با رقم ۲۳،۹۴۶ میلیارد ریالی سهم ۲۲ درصدی را دارد.

جدول ۸: سود سهام ابرازی ده شرکت دولتی برتر حوزه نفت و گاز در لایحه ۱۴۰۰

ردیف	عنوان	سود سهام ابرازی		رشد (درصد)	سهم از بخش نفت و گاز
		قانون بودجه ۱۳۹۹	لایحه بودجه ۱۴۰۰		
۱	شرکت ملی نفت ایران	۴۳،۸۶۷	۵۷،۰۲۷	۳۰	۵۳٪
۲	شرکت ملی گاز ایران	۲۲،۴۵۴	۲۳،۹۴۶	۶	۲۲٪
۳	شرکت پالایش نفت اراک	۹،۴۳۹	۹،۴۱۵	-۱	۹٪
۴	شرکت سهامی پخش فرآورده های نفتی	۲،۸۲۵	۵،۰۰۰	۷۷	۵٪
۵	شرکت سهامی بازرگانی نفت ایران-نیکو	۱،۱۳۵	۲،۲۵۰	۹۸	۲٪
۶	شرکت مجتمع گاز پارس جنوبی	۱،۳۱۵	۱،۷۹۷	۳۶	۲٪
۷	ملی پالایش و پخش فرآورده های نفتی	۱،۴۰۰	۱،۳۵۰	-۴	۱٪
۸	شرکت ملی حفاری ایران	۱،۵۰۰	۱،۲۵۰	-۱۷	۱٪
۹	شرکت پالایش نفت آبادان	۱،۱۲۷	۱،۰۰۵	-۱۱	۱٪
۱۰	شرکت گاز استان بوشهر	۳۰۸	۶۳۷	۲۰۶	۱٪
۱۱	جمع سود سهام ابرازی ۱۰ شرکت برتر نفت و گاز	۸۵،۳۷۰	۱۰۳،۶۷۷	۲۱،۴	۹۷،۲۵
۱۲	جمع کل سود سهام شرکت های بخش نفت و گاز	۸۷،۰۸۸	۱۰۶،۶۱۴	۲۲،۴	۱۰۰

منبع: پیوست شماره (۳) لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ کل کشور (ارقام میلیارد ریال)

۱۳- مالیات شرکت های دولتی بخش نفت و گاز

رقم مالیات کل شرکت های دولتی بخش نفت و گاز (۸۱ شرکت) بالغ بر ۵۲،۷۶۷،۸۶۶ میلیون ریال است که با توجه به رقم مندرج در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ برای تمامی شرکت های دولتی (۷۲،۱۲۸،۳۰۶ میلیون ریال) نشان می دهد که ۷۳ درصد مالیات مندرج در جدول (۱) پیوست شماره (۳) لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ را شرکت های بخش نفت و گاز تأمین می کنند و شرکت ملی نفت ایران با رقم مالیات ۲۸،۵۱۳،۵۶۶ مندرج در لایحه به تنهایی ۳۱ درصد مجموع مالیات لایحه بودجه شرکت ها را تأمین می کند. ده شرکت برتر مذکور در جدول (۹) با رقم مالیات ۵۱،۸۳۶ میلیارد ریال سهم ۹۸ درصدی

از مجموع مالیات شرکت‌های بخش نفت و گاز را دارند و شرکت ملی نفت ایران سهم ۵۴ درصدی از مجموع مالیات شرکت‌های بخش نفت و گاز را دارد و بعد از آن شرکت ملی گاز ایران با رقم ۱۱،۹۷۳ میلیارد ریالی سهم ۲۳ درصدی را دارد.

جدول ۹: مالیات ده شرکت دولتی برتر حوزه نفت و گاز در لایحه

ردیف	عنوان	مالیات		سهم از بخش نفت و گاز	رشد (درصد)
		قانون بودجه ۱۳۹۹	لایحه بودجه ۱۴۰۰		
۱	شرکت ملی نفت ایران	۲۱،۹۳۳	۲۸،۵۱۳	۵۴٪	۳۰
۲	شرکت ملی گاز ایران	۱۱،۲۲۷	۱۱،۹۷۳	۲۳٪	۷
۳	شرکت پالایش نفت اراک	۴،۷۲۰	۴،۷۰۷	۹٪	-
۴	شرکت سهامی پخش فرآورده‌های نفتی ایران	۱۴۱۳	۲،۵۰۰	۵٪	۷۷
۵	شرکت سهامی بازرگانی نفت ایران - نیکو	۵۶۸	۱،۱۲۵	۲٪	۹۸
۶	شرکت مجتمع گاز پارس جنوبی	۶۵۷	۸۹۸	۲٪	۳۷
۷	ملی پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی ایران	۷۰۰	۶۷۵	۱٪	-
۸	شرکت ملی حفاری ایران	۷۵۰	۶۲۵	۱٪	-
۹	شرکت پالایش نفت آبادان	۵۶۳	۵۰۲	۱٪	-
۱۰	شرکت گاز استان بوشهر	۱۵۴	۳۱۸	۱٪	۲۰۶
۱۱	جمع مالیات ۱۰ شرکت برتر نفت و گاز	۴۲،۶۸۵	۵۱،۸۳۶	۹۸٪	۲۱
۱۲	جمع کل مالیات شرکت‌های بخش نفت و گاز	۴۳،۵۴۴	۵۲،۷۶۸	۱۰۰	۲۱

۱۴- حساب‌های منابع و مصارف شرکت‌های حوزه نفت و گاز

دلیل اصلی کاهش منابع در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ نسبت به قانون بودجه سال ۱۳۹۹، اصلاحات ساختاری در بودجه شرکت‌های حوزه نفت و گاز (شرکت‌های تابعه وزارت نفت) بوده است که در ادامه به تشریح دلایل اصلی این موضوع ذیل مبحث اصلاح ساختار بودجه شرکت‌های دولتی بخش نفت و گاز خواهیم پرداخت. نکته حائز اهمیت منبعث از جدول (۱۰) آن است که بخش عظیمی از منابع پیش‌بینی شده در قانون بودجه سنواتی بخش نفت و گاز با توجه به عملکرد سال قبل محقق نشده است و از مهم‌ترین دلایل این امر می‌توان به آثار تحریم‌های بین‌المللی بر صنعت نفت و گاز کشور اشاره نمود و همان‌گونه که مشهود است عملکرد بخش درآمدی در سال ۱۳۹۸ با قانون بودجه تفاوت بسیاری دارد. همچنین در بخش وام‌های خارجی مشخص است که پیش‌بینی لازم به‌صورت بیش برآوردی بوده است و ضروری است در این سرفصل‌ها بازنگری جدی صورت پذیرد.

جدول ۱۰: تغییرات منابع بودجه شرکت های دولتی نفت و گاز

منابع	عملکرد بودجه ۱۳۹۸	قانون بودجه ۱۳۹۹	لایحه بودجه ۱۴۰۰	سهم بخش نسبت به کل مصارف لایحه
درآمدها	۲,۸۷۱,۵۱۱	۱۶,۶۳۴,۲۶۲	۴,۹۴۰,۷۳۷	۰.۴۳
اعتبارات هزینه ای	۰	۰	۰	۰
اعتبارات تملک دارایی های سرمایه ای	۰	۹۰	۹۰	۰
تسهیلات بانکی و سایر وام های داخلی	۸۵,۴۷۷	۴۱۲,۴۹۹	۲۸۶,۲۳۷	۰.۳۴
وام های خارجی	۳۹,۷۱۲	۳۱۲,۳۷۲	۴۸۱,۴۲۳	۰.۷۸
دارایی های جاری	۲۳۲,۰۸۳	۳,۹۹۷	۸۸۶	۰
سایر دریافت ها	۳۶۱,۹۳۹	۶۲۴,۹۴۳	۱,۳۳۷,۱۵۵	۰.۶۸
جمع کل منابع	۳,۵۹۰,۷۲۳	۱۷,۹۸۸,۱۶۵	۷,۰۴۶,۵۲۸	۰.۴۵

منبع: پیوست شماره (۳) لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ و قانون بودجه سال ۱۳۹۹ کل کشور

همان طور که در جدول (۱۱) مشهود است، هزینه ها بخش عمده مصارف شرکت ها را تشکیل می دهند که این بخش سهم ۸۵ درصدی در عملکرد سال ۱۳۹۸ و سهم ۸۹ درصدی در قانون بودجه سال ۱۳۹۹ و سهم ۵۶ درصدی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ را دارد.

جدول ۱۱: تغییرات مصارف بودجه شرکت های دولتی نفت و گاز

مصارف	عملکرد قانون بودجه ۱۳۹۸	قانون بودجه ۱۳۹۹	لایحه بودجه ۱۴۰۰	سهم بخش نسبت به کل مصارف لایحه
هزینه ها	۳,۰۵۳,۸۷۷	۱۶,۰۴۴,۱۶۶	۳,۹۹۴,۷۹۱	۰.۳۷
مالیات	۳,۰۷۶	۴۳,۵۴۳	۵۲,۷۶۷	۰.۷۳
۵۰ درصد سود ویژه	۳,۹۰۲	۴۳,۲۲۰	۴۸,۵۰۸	۰.۵۲
سود سهام	۲,۸۹۴	۴۳,۸۶۷	۵۸,۱۰۶	۰.۹۸
سایر حساب های تخصیص سود	۲۴۸	۰	۰	۰.۰۰
بازپرداخت تسهیلات بانکی و سایر وام های داخلی	۸۱,۹۰۲	۴۵۲,۷۴۵	۳۳۶,۳۶۴	۰.۵۱
بازپرداخت وام خارجی	۸۳,۹۹۲	۶۹,۰۷۴	۱۸۶,۳۲۳	۰.۹۱
وجوه اداره شده	۰	۰	۰	۰.۰۰
بازپرداخت ودیعه، بدهی ها و سایر پرداخت ها	۱۲۳,۸۷۲	۲۸۱,۱۴۵	۷۵۲,۸۹۱	۰.۸۷
هزینه های سرمایه ای	۴۸۱,۲۵۹	۱,۲۲۵,۰۷۸	۱,۸۹۰,۶۷۰	۰.۵۹
افزایش دارایی های جاری	۱۳,۶۵۲	۶۵۸	۰	۰.۰۰

۱.۴۶	۷.۳۲۰.۴۲۳	۱۸.۲۰۴.۴۹۹	۳۸۴۸۶۷۸	جمع
۰.۶۶	۲۷۳.۸۹۶	۲۱۶.۳۳۳.۸۴۴	۲۵۷.۹۵۶	کسر می‌شود: ذخیره استهلاک در هزینه‌های جاری
۱.۴۸	۷.۰۴۶.۵۲۷	۱۷.۹۸۸.۱۶۵	۳.۵۹۰.۷۲۲	جمع کل

منبع: پیوست شماره (۳) لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ و قانون بودجه سال ۱۳۹۹ کل کشور (ارقام به میلیارد ریال)

دلیل اصلی کاهش منابع در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ نسبت به قانون بودجه سال ۱۳۹۹، اصلاحات ساختاری در بودجه شرکت‌های حوزه نفت و گاز (شرکت‌های تابعه وزارت نفت) بوده است. همان‌گونه که در گزارش شماره مسلسل ۱۶۷۶۸/۲۳۰ مورخ ۱۳۹۸/۱۰/۰۲ مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی تحت عنوان «نقش محاسبات حسابداری در بزرگنمایی بودجه شرکت‌های دولتی» اشاره شده است، ارقام بودجه شرکت‌های دولتی حوزه نفت و گاز موجب بیش‌نمایی بودجه این شرکت‌ها و حجم کل بودجه کشور می‌شود و آدرس غلطی به سیاست‌گذاران می‌دهد. این موضوع در گزارش شماره مسلسل ۱۷۲۱۵/۲۳۰ مورخ ۱۳۹۹/۰۸/۱۲ مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی تحت عنوان «پاسخ به برخی پرسش‌های متداول در زمینه بودجه شرکت‌های دولتی» نیز این مهم، مورد تأکید مجدد قرار گرفته است که این ارقام حسابداری که در بودجه شرکت‌های دولتی نفت و گاز نمایش داده می‌شود و ماهیت هزینه‌ای ندارند موجب آن شده است که حجم بودجه شرکت‌های دولتی افزایش قابل توجهی داشته باشد و به تبع آن حجم بودجه کل کشور که به اشتباه از جمع جبری بودجه عمومی با بودجه شرکت‌های دولتی حاصل می‌شود، رقم بسیار بزرگ‌تری نمایش داده می‌شود و منجر به آن می‌شود که سیاست‌گذاران به اشتباه محاسباتی بیفتند.

در پرسش دوم گزارش مذکور مبنی بر اینکه «آیا می‌توان بودجه شرکت‌های دولتی را با بودجه سایر دستگاه‌های دولتی (بودجه عمومی) مقایسه کرد؟» به این مهم چنین پاسخ داده شده است که بودجه شرکت‌ها به لحاظ ماهیت با بودجه سایر دستگاه‌های اجرایی متفاوت است. بودجه شرکت‌های دولتی نشان‌دهنده حجم عملیات شرکت در یک سال است، اما بودجه سایر دستگاه‌های اجرایی نشان‌دهنده مبلغی است که دستگاه مورد نظر در سال مزبور از خزانه دولت دریافت و صرف خواهد کرد. لذا مقایسه بودجه شرکت‌های دولتی با بودجه سایر دستگاه‌های اجرایی اساساً فاقد وجاهت است. حتی جمع نمودن این دو مبلغ نیز به دلیل تفاوت ماهوی فاقد معناست (هرچند مطابق قوانین کشور ما، رقم بودجه کل کشور از حاصل جمع بودجه عمومی و بودجه شرکت‌های دولتی به دست می‌آید. لذا بنا به دلایل پیش‌گفته، اصلاح تعریف بودجه کل کشور در قوانین مربوط ضروری است).

با توجه به اینکه شرکت‌های دولتی تابعه وزارت نفت سهم بالایی در حجم بودجه شرکت‌های دولتی دارند، ضروری است ارقام واقعی آن‌ها در بودجه مربوطه انعکاس یابد تا تصویری درست از حجم بودجه شرکت‌ها حاصل شود. برای مثال، درآمد مندرج در بودجه شرکت ملی نفت ایران ناشی از انعکاس تمامی منابع حاصل از فروش نفت خام و میعانات گازی است و این در حالی است که ۸۵٫۵ درصد درآمد فروش نفت متعلق به شرکت ملی نفت نبوده و وفق ماده (۷۰) قانون اساسنامه شرکت ملی نفت ایران در دفاتر شرکت ثبت می‌شود. لذا به منظور شفافیت بیشتر و واقع‌نمایی بودجه شرکت‌های

تابعه وزارت نفت، کسورات قانونی آنها وفق جزء (۱) بند (۲) ماده (۷) قانون برنامه ششم توسعه^۱ در بودجه تفصیلی این شرکتها به تفکیک سهم دولت، سهم صندوق توسعه ملی، سهم هدفمندی، سهم مناطق محروم و سایر سهمهای قانونی از درآمد کل آنها کسر شده تا رقم واقعی درآمد متعلق به این شرکتها و متناسب با آن، رقم واقعی هزینه این شرکتها در بودجه آنها انعکاس یابد که این اصلاح ساختار منجر به کاهش شدید حجم بودجه (درآمدها) شده است.

۱۵- تحلیل بودجه شرکت ملی نفت ایران در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰

در جدول (۱۲) بودجه تفصیلی شرکت ملی نفت ایران در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ ارائه شده است و همانگونه که مشهود است کسورات قانونی شرکت ملی نفت ایران رقمی بالغ بر ۹۰،۱۸۴ هزار میلیارد ریال است که همین رقم پس از کسر رقم دو بار منظور شده بر اساس الگوی قبلی (سال ۱۳۹۹) شامل نفت خام تحویلی به شرکت ملی پالایش و پخش فرآوردههای نفتی ایران و عملیات شرکتهای تابعه که در آیتام خرید طی سال بودجه تفصیلی شرکت ملی نفت ثبت می شود، حجم بودجه شرکت های دولتی را ۳،۸۵۲ هزار میلیارد ریال افزایش می داد که به تنهایی منجر به افزایش ۲۴ درصدی حجم بودجه شرکت های دولتی می شد. این اصلاح ساختار بودجه تفصیلی برای شرکت های ملی پالایش و پخش فرآورده های نفتی ایران، ملی گاز ایران، گازهای استانی و پالایشگاه نفت اراک و آبادان نیز در کاهش حجم بودجه شرکت های دولتی، قابل توجه است.

در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰، مفروضات زیر برای بودجه شرکت ملی نفت ایران لحاظ شده است: صادرات ۲،۳ میلیون بشکه نفت خام و میعانات در روز، قیمت هر بشکه نفت ۴۰ دلار، نرخ تسعیر ارز ۱۱۵۰۰۰ ریال.

جدول ۱۲: سناریو بودجه تفصیلی شرکت ملی نفت ایران

بودجه سال ۱۴۰۰		سال ۱۳۹۹	عنوان
بودجه بر اساس ساختار سال ۱۳۹۹	بودجه بر اساس اصلاحات ساختار	بودجه مصوب	
			درآمدها
۱۰،۲۶۳،۷۱۱،۲۶۸	۱۰،۲۶۳،۷۱۱،۲۶۸	۶،۸۶۵،۵۲۱،۰۶۷	فروش محصولات یا کالاهای اصلی
۴۲۳،۵۷۵،۳۴۰	۴۲۳،۵۷۵،۳۴۰	۲۸۱،۹۲۰،۶۵۸	فروش محصولات یا کالاهای فرعی

۱. سهم صندوق توسعه ملی از منابع حاصل از صادرات نفت، میعانات گازی و خالص صادرات گاز در سال اول اجرای قانون برنامه سی درصد (۳۰٪) تعیین می شود و سالانه حداقل دو واحد درصد به این سهم اضافه می شود. بانک مرکزی مکلف است در طول سال و متناسب با وصول منابع بلافاصله نسبت به واریز این وجوه و سهم چهارده و نیم درصد (۱۴/۵٪) شرکت ملی نفت ایران از کل صادرات نفت و میعانات گازی و همچنین سهم سه درصد (۳٪) مناطق نفت خیز، گازخیز و توسعه نیافته اقدام کند و از محل باقیمانده، سهم بودجه عمومی دولت از منابع موضوع این جزء در سقف جدول (۳) این قانون تعیین و به حساب درآمد عمومی نزد خزانه داری کل کشور واریز و مابقی را به حساب ذخیره ارزی واریز نماید.

۰	۰	۰	درآمد حاصل از ارائه خدمات
۹,۶۱۰,۴۷۱	۹,۶۱۰,۴۷۱	۱۰,۴۳۸,۶۷۳	سایر درآمدها
۱۰,۶۹۶,۸۹۷,۰۷۹	۱۰,۶۹۶,۸۹۷,۰۷۹	۷,۱۵۷,۸۸۰,۳۹۸	جمع کل درآمد
			کسر می‌شود: پرداخت بابت اجرای قوانین
۰	۱,۷۵۰,۲۸۸,۱۵۰	۰	سهم دولت
۰	۲,۱۶۹,۲۶۸,۰۰۰	۰	سهم صندوق توسعه ملی
۰	۲۷۶,۶۰۶,۴۲۸	۰	سهم هدفمندی
۰	۱۱۵,۸۵۱,۰۰۰	۰	سهم مناطق محروم
۰	۴,۸۷۱,۷۳۲,۶۷۸	۰	سایر سهم‌های قانونی
۰	۹,۱۸۳,۷۴۶,۲۵۶	۰	جمع کسورات قانونی
۱۰,۶۹۶,۸۹۷,۰۷۹	۱,۵۱۳,۱۵۰,۸۲۳	۷,۱۵۷,۸۸۰,۳۹۸	جمع خالص درآمد

منبع: پیوست شماره (۳) لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ و قانون بودجه سال ۱۳۹۹ کل کشور (ارقام به میلیارد ریال)

۱۶- برخی شاخص ها و نسبت های مالی و بودجه ای شرکت های منتخب حوزه نفت و گاز

شرکت ملی نفت ایران

اطلاعات بودجه ای و مالی تفصیلی شرکت ملی نفت ایران

پس از تصویب قانون ملی شدن صنعت نفت در ۲۹ اسفند ۱۳۲۹ توسط مجلس شورای ملی وقت، قانون طرز اجرای قانون ملی شدن صنعت نفت در سراسر کشور در تاریخ ۲۹ اردیبهشت ۱۳۳۰ طبق بند الف ماده ۵ قانون اساسنامه به تصویب رسیده که به موجب ماده ۲ آن، دولت وقت مکلف گردیده است که از شرکت سابق نفت انگلیس و ایران خلع ید کرده و به استناد ماده ۵ آن دولت موظف شده است تا اساسنامه شرکت ملی نفت ایران را تهیه و برای تصویب مجلسین ارسال کند. سپس شرکت ملی نفت ایران به موجب قانون، در تاریخ ۱۳۳۰/۰۲/۰۹ ایجاد و در تاریخ ۱۳۳۱/۰۹/۰۵ به موجب اولین اساسنامه آن تأسیس گردید. در حال حاضر این شرکت بر اساس قانون اساسنامه شرکت ملی نفت ایران مصوب سال ۱۳۹۵ اداره می شود. شرکت های تابعه این شرکت شامل پنج شرکت تولیدی اصلی بنام های مناطق نفت خیز جنوب، نفت مرکزی، فلات قاره و اروندان و شرکت نفت و گاز پارس است. مجموع شرکت های تابعه شرکت ملی نفت ایران ۳۲ شرکت تولیدی، مهندسی و خدماتی است.

شاخص های مالی عمومی شرکت ملی نفت ایران

در زمان تهیه این گزارش، برای شرکت ملی نفت ایران صورت مالی حسابرسی شده سال ۱۳۹۶ و پیش نویس صورت مالی سال ۱۳۹۷ در دسترس قرار داشت و از این دو گزارش برای تهیه اطلاعات مالی و عملکردی شرکت استفاده شده است.

جدول ۱۳: وضعیت شاخص های مالی شرکت ملی نفت ایران

ردیف	گروه نسبت مالی	نسبت ها و نحوه سنجش	تعریف عملیاتی	مقدار نسبت در سال ۱۳۹۸	مقدار نسبت در سال ۱۳۹۷	مقدار نسبت در سال ۱۳۹۶	مقدار نسبت در سال ۱۳۹۵
۱	نسبت نقدینگی	نسبت جاری	دارایی های جاری تقسیم بر بدهی های جاری	۱,۱۵	۰,۷۹	۰,۹۰	۱,۱۵
۲	نسبت های فعالیت	گردش دارایی ها	درآمد عملیاتی تقسیم بر جمع دارایی ها	۰,۶۰	۰,۷۲	۰,۷۱	-
۳		درصد تغییر فروش	تغییر فروش بین سال جاری و سال قبلی تقسیم بر فروش سال قبلی	۷,۱۴	۹۰,۱۳	۳۳,۰۵	۳۳,۰۵
۴		گردش دارایی های ثابت	درآمد عملیاتی تقسیم بر دارایی های ثابت مشهود	۰,۸۵	۱,۱۹	۱,۱۹	۱,۱۵

۰,۶۳	۰,۶۸	۰,۷۹	۰,۸۳	جمع بدهی‌ها تقسیم بر مجموع دارایی‌ها	نسبت کل بدهی	نسبت‌های اهرمی	۵
۰,۳۷	۰,۳۲	۰,۲۱	۰,۱۷	جمع حقوق صاحبان سهام تقسیم بر مجموع دارایی‌ها	نسبت مالکانه		۶
-	۰,۶۷	۰,۰۰	۰,۱۴	سود قبل از مالیات (سود عملیاتی) تقسیم بر متوسط دارایی‌ها	بازده دارایی (ROA)	نسبت‌های سودآوری	۷
-	۱,۹۴	۰,۰۲	۰,۷۴	سود قبل از مالیات (سود عملیاتی) تقسیم بر میانگین حقوق صاحبان سهام	بازده سرمایه (ROE)		۸
۵,۸۴	(۱۶,۷۳)	۰,۰۰	۰,۰۰	سود قبل از مالیات (سود عملیاتی) تقسیم بر سرمایه در گردش	بازده سرمایه در گردش		۹
۰,۰۰	۰,۰۰	۰,۱۲	۰,۰۰	زیان انباشته به کل سرمایه	نسبت ماده (۱۴۱) قانون تجارت		۱۰

منبع: گزارش ارزیابی عملکرد شرکت‌های دولتی، بانک‌ها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت

محاسبه شاخص‌های بودجه‌ای عمومی شرکت ملی نفت ایران

جدول ۱۴: وضعیت شاخص‌های بودجه‌ای شرکت ملی نفت ایران

مقدار نسبت در عملکرد سال ۱۳۹۸	مقدار نسبت در مصوب سال ۱۳۹۸	تعریف عملیاتی	نسبت‌ها و نحوه سنجش	گروه شاخص بودجه‌ای	ردیف
۱,۲۴	۱,۰۹	درآمد حاصل از فروش کالا (خدمت) اصلی تقسیم بر هزینه عملیاتی	درآمد عملیاتی به هزینه عملیاتی	جاری	۱
۱,۲۴	۱,۰۹	کل درآمد شرکت تقسیم بر هزینه عملیاتی	درآمد کل به هزینه عملیاتی		۲
۰,۸۰	۰,۸۱	هزینه‌های جاری پرداختی (به‌جز هزینه استهلاک) تقسیم بر حجم بودجه	سهم هزینه‌های پرداختی از حجم بودجه		۳
۰,۹۷	۰,۹۸	هزینه‌های قیمت تمام شده تقسیم بر کل هزینه‌ها	سهم هزینه‌های عملیاتی از هزینه کل		۴
۰,۰۰	۰,۰۰	هزینه‌های توزیع و فروش تقسیم بر کل هزینه‌ها	سهم هزینه‌های توزیع و فروش از هزینه کل		۵
۰,۰۱	۰,۰۱	هزینه‌های اداری و عمومی تقسیم بر کل هزینه‌ها	سهم هزینه‌های اداری و عمومی از هزینه کل		۶
۰,۰۱	۰,۰۰	هزینه‌های مالی تقسیم بر کل هزینه‌ها	سهم هزینه‌های مالی از هزینه کل		۷
۰,۰۰	۰,۰۰	سایر پرداخت‌ها تقسیم بر کل هزینه‌ها	سهم سایر پرداخت‌ها از هزینه کل		۸

۰.۰۰	۰.۰۱	هزینه‌های پرسنلی تقسیم بر کل هزینه‌ها	سهم هزینه‌های پرسنلی از هزینه کل		۹	
۰.۰۴	۰.۰۲	استهلاک تقسیم بر کل هزینه‌ها	سهم استهلاک از هزینه کل		۱۰	
۰.۰۰	۰.۰۰	منابع عمومی دولت جاری (کمک زیان) تقسیم بر کل زیان شرکت	سهم کمک زیان دولت به کل زیان		۱۱	
۰.۰۴	۰.۰۷	کل هزینه‌های سرمایه‌ای (سرمایه‌گذاری) تقسیم بر حجم بودجه	سهم هزینه‌های سرمایه‌ای در حجم بودجه	بودجه سرمایه‌ی	۱۲	
۰.۰۰	۰.۰۰	اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای از محل منابع عمومی تقسیم بر کل هزینه‌های سرمایه‌ای (سرمایه‌گذاری) شرکت	سهم کمک دولت در سرمایه‌گذاری شرکت		۱۳	
۰.۰۰	۰.۰۰	خالص وام داخلی به مجموع هزینه‌های سرمایه‌ای (سرمایه‌گذاری) شرکت	سهم وام داخلی در سرمایه‌گذاری شرکت		ی	۱۴
۰.۰۰	۰.۲۳	خالص وام خارجی به مجموع هزینه‌های سرمایه‌ای (سرمایه‌گذاری) شرکت	سهم وام خارجی در سرمایه‌گذاری شرکت			۱۵

منبع: گزارش ارزیابی عملکرد شرکت‌های دولتی، بانک‌ها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت

شرکت ملی گاز ایران

اطلاعات بودجه‌ای و مالی تفصیلی شرکت ملی گاز ایران

شرکت ملی گاز ایران به عنوان یکی از چهار شرکت اصلی وابسته به وزارت نفت جمهوری اسلامی ایران با سرمایه اولیه ۲۵ میلیارد ریال در سال ۱۳۴۴ هجری خورشیدی مطابق با ۱۹۶۵ میلادی تأسیس شد. اکنون شرکت ملی گاز ایران یکی از ده شرکت بزرگ فعال در عرصه گاز در خاورمیانه و یکی از چهار شرکت اصلی وزارت نفت با سابقه بیش از ۵۳ سال است که وظیفه تأمین بیش از ۷۵ درصد از سوخت مورد نیاز کشور را بر عهده دارد. از این نظر شرکت ملی گاز ایران از جایگاه مهمی در داخل و خارج کشور برخوردار است که به تناسب نیازها و گسترش فعالیت‌های خود در داخل و خارج از کشور، نسبت به تغییر ساختار خود اقدام کرده است. این شرکت با ۳۱ شرکت گاز استانی، یک شرکت انتقال گاز ایران، ۸ شرکت پالایشی، یک شرکت ذخیره‌سازی و یک شرکت بازرگانی و نیز شرکت مهندسی و توسعه گاز، مجموعاً شامل ۴۳ شرکت فعال در عرصه گازرسانی است که تحت نظر شرکت ملی گاز ایران فعالیت می‌کنند.

وضعیت سود (زیان) عملیاتی شرکت ملی گاز ایران

شاخص‌های مالی عمومی شرکت ملی گاز ایران

جدول ۱۵: وضعیت شاخص‌های مالی شرکت ملی گاز ایران

ردیف	گروه نسبت مالی	نسبت‌ها و نحوه سنجش	تعریف عملیاتی	مقدار نسبت در سال ۱۳۹۸	مقدار نسبت در سال ۱۳۹۷	مقدار نسبت در سال ۱۳۹۶
۱	نسبت نقدینگی	نسبت جاری	دارایی‌های جاری تقسیم بر بدهی‌های جاری	۰.۸۳	۰.۷۸	۰.۸۷
۲	نسبت‌های فعالیت	گردش دارایی‌ها	درآمد عملیاتی تقسیم بر جمع دارایی‌ها	۰.۴۰	۰.۳۲	۰.۲۰
۳		درصد تغییر فروش	تغییر فروش بین سال جاری و سال قبلی تقسیم بر فروش سال قبلی	۱۰۰.۳۳	۱۲۷.۴۸	-
۴	نسبت‌های اهرمی	گردش دارایی‌های ثابت	درآمد عملیاتی تقسیم بر دارایی‌های ثابت مشهود	۸۵.۳۵	۲۳.۰۶	۱.۷۳
۵		نسبت کل بدهی	جمع بدهی‌ها تقسیم بر مجموع دارایی‌ها	۰.۶۷	۰.۶۰	۰.۴۵
۶	نسبت‌های سودآوری	نسبت مالکانه	جمع حقوق صاحبان سهام تقسیم بر مجموع دارایی‌ها	۰.۳۳	۰.۴۰	۰.۵۵
۷		بازده دارایی (ROA)	سود قبل از مالیات (سود عملیاتی) تقسیم بر متوسط دارایی‌ها	۰.۰۰	۰.۰۰	-
۸		بازده سرمایه (ROE)	سود قبل از مالیات (سود عملیاتی) تقسیم بر میانگین حقوق صاحبان سهام	۰.۰۰	۰.۰۰	-
۹		بازده سرمایه در گردش	سود قبل از مالیات (سود عملیاتی) تقسیم بر سرمایه در گردش	۰.۰۰	۰.۰۰	۱۵.۰۹۶
۱۰		نسبت ماده (۱۴۱) قانون تجارت	زیان انباشته به کل سرمایه	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰

منبع: گزارش ارزیابی عملکرد شرکت‌های دولتی، بانک‌ها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت

محاسبه شاخص های بودجه ای عمومی شرکت ملی گاز ایران

جدول ۱۶: وضعیت شاخص های بودجه ای شرکت ملی گاز ایران

ردیف	گروه شاخص بودجه ای	نسبت ها و نحوه سنجش	تعریف عملیاتی	مقدار نسبت در مصوب سال ۱۳۹۸	مقدار نسبت در عملکرد سال ۱۳۹۸
۱	بودجه جاری	درآمد عملیاتی به هزینه عملیاتی	درآمد حاصل از فروش کالا (خدمت) اصلی تقسیم بر هزینه عملیاتی	۳۰۴	۶۷۱
۲		درآمد کل به هزینه عملیاتی	کل درآمد شرکت تقسیم بر هزینه عملیاتی	۳۰۴	۶۷۶
۳		سهم هزینه های پرداختی از حجم بودجه	سهم هزینه های جاری پرداختی (به جز هزینه استهلاک) تقسیم بر حجم بودجه	۰۷۰	۰۴۲
۴		سهم هزینه های عملیاتی از هزینه کل	سهم هزینه های عملیاتی از هزینه کل	۰۳۸	۰۲۹
۵		سهم هزینه های توزیع و فروش از هزینه کل	سهم هزینه های توزیع و فروش تقسیم بر کل هزینه ها	۰۰۱	۰۰۷
۶		سهم هزینه های اداری و عمومی از هزینه کل	سهم هزینه های اداری و عمومی تقسیم بر کل هزینه ها	۰۰۰	۰۰۱
۷		سهم هزینه های مالی از هزینه کل	سهم هزینه های مالی تقسیم بر کل هزینه ها	۰۰۲	۰۰۹
۸		سهم سایر پرداخت ها از هزینه کل	سهم سایر پرداخت ها تقسیم بر کل هزینه ها	۰۵۸	۰۵۴
۹		سهم هزینه های پرسنلی از هزینه کل	سهم هزینه های پرسنلی تقسیم بر کل هزینه ها	۰۰۰	۰۰۱
۱۰		سهم استهلاک از هزینه کل	سهم استهلاک تقسیم بر کل هزینه ها	۰۰۰	۰۰۰
۱۱	بودجه سرمایه ای	سهم کمک زیان دولت به کل زیان	منابع عمومی دولت جاری (کمک زیان) تقسیم بر کل زیان شرکت	۰۰۰	۰۰۰
۱۲		سهم هزینه های سرمایه ای در حجم بودجه	کل هزینه های سرمایه ای (سرمایه گذاری) تقسیم بر حجم بودجه	۰۱۷	۰۱۲
۱۳		سهم کمک دولت در سرمایه گذاری شرکت	اعتبارات تملک دارایی های سرمایه ای از محل منابع عمومی تقسیم بر کل هزینه های سرمایه ای (سرمایه گذاری) شرکت	۰۰۰	۰۰۰
۱۴		سهم وام داخلی در سرمایه گذاری شرکت	خالص وام داخلی به مجموع هزینه های سرمایه ای (سرمایه گذاری) شرکت	۰۴۷	۰۰۸
۱۵		سهم وام خارجی در سرمایه گذاری شرکت	خالص وام خارجی به مجموع هزینه های سرمایه ای (سرمایه گذاری) شرکت	۰۰۰	۰۰۰

منبع: گزارش ارزیابی عملکرد شرکت های دولتی، بانک ها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت

شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی ایران

اطلاعات بودجه‌ای و مالی تفصیلی شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی ایران

شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی ایران در تاریخ ۱۳۷۰/۱۲/۱۷ به صورت شرکت سهامی خاص تأسیس شده و طی گواهی ۸۹۱۵۲ مورخ ۱۳۷۰/۱۲/۲۵ در اداره ثبت شرکت‌ها و مالکیت صنعتی استان تهران به ثبت رسیده است. اهم فعالیت‌های این شرکت راهبری و مدیریت پالایش نفت خام و میعانات گازی، انتقال، توزیع و فروش نفت خام و فرآورده‌های نفتی و همچنین سرمایه‌گذاری و توسعه صنایع پالایش نفت خام و میعانات گازی و توسعه خطوط لوله نفت خام و فرآورده‌های نفتی در کشور است و دارای شرکت‌های زیرمجموعه شامل شرکت سهامی پخش فرآورده‌های نفتی ایران، پالایشگاه نفت اراک، پالایشگاه آبادان، خطوط لوله و مخابرات نفت، مهندسی و ساختمان نفت، توسعه صنایع پالایش نفت است.

جدول ۱۷: وضعیت شاخص‌های مالی شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی ایران

ردیف	گروه نسبت مالی	نسبت‌ها و نحوه سنجش	تعریف عملیاتی	مقدار نسبت در سال ۱۳۹۸	مقدار نسبت در سال ۱۳۹۷	مقدار نسبت در سال ۱۳۹۶
۱	نسبت نقدینگی	نسبت جاری	دارایی‌های جاری تقسیم بر بدهی‌های جاری	۱,۸۱	۱,۹۰	۱,۰۴
۲	نسبت‌های فعالیت	گردش دارایی‌ها	درآمد عملیاتی تقسیم بر جمع دارایی‌ها	۲,۳۷	۱,۸۴	۱,۶۳
۳		درصد تغییر فروش	تغییر فروش بین سال جاری و سال قبلی تقسیم بر فروش سال قبلی	۷۴,۴۱	۱۱۶,۳۹	-
۴	نسبت‌های اهرمی	گردش دارایی‌های ثابت	درآمد عملیاتی تقسیم بر دارایی‌های ثابت مشهود	۱۲۱,۷۷	۷۸,۴۶	۴۶,۶
۵		نسبت کل بدهی	جمع بدهی‌ها تقسیم بر مجموع دارایی‌ها	۰,۶۳	۰,۵۸	۰,۸۷
۶	نسبت‌های سودآوری	نسبت مالکانه	جمع حقوق صاحبان سهام تقسیم بر مجموع دارایی‌ها	۰,۰۲	۰,۰۳	۰,۰۶
۷		بازده دارایی (ROA)	سود قبل از مالیات (سود عملیاتی) تقسیم بر متوسط دارایی‌ها	-	۰,۵۴	-
۸		بازده سرمایه (ROE)	سود قبل از مالیات (سود عملیاتی) تقسیم بر میانگین حقوق صاحبان سهام	-	۱۴,۶۴	-
۹		بازده سرمایه در گردش	سود قبل از مالیات (سود عملیاتی) تقسیم بر سرمایه در گردش	-	۱,۱۸	-
۱۰		نسبت ماده (۱۴۱) قانون تجارت	زبان انباشته به کل سرمایه	۰,۵۲	۰,۳۸	۰,۱۶

منبع: گزارش ارزیابی عملکرد شرکت‌های دولتی، بانک‌ها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت

محاسبه شاخص های بودجه ای عمومی شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده های نفتی ایران

جدول ۱۸: وضعیت شاخص های بودجه ای شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده های نفتی ایران

ردیف	گروه شاخص بودجه ای	نسبت ها و نحوه سنجش	تعریف عملیاتی	مقدار نسبت در مصوب سال ۱۳۹۸	مقدار نسبت در عملکرد سال ۱۳۹۸
۱	بودجه جاری	درآمد عملیاتی به هزینه عملیاتی	درآمد حاصل از فروش کالا (خدمت) اصلی تقسیم بر هزینه عملیاتی	۰.۰۰	۰.۱۹
۲		درآمد کل به هزینه عملیاتی	کل درآمد شرکت تقسیم بر هزینه عملیاتی	۰.۰۰	۰.۱۹
۳		سهم هزینه های پرداختی از حجم بودجه	سهم هزینه های جاری پرداختی (به جز هزینه استهلاک) تقسیم بر حجم بودجه	۰.۹۷	۰.۹۹
۴		سهم هزینه های عملیاتی از هزینه کل	سهم هزینه های تمام شده تقسیم بر کل هزینه ها	۰.۰۰	۰.۰۱
۵		سهم هزینه های توزیع و فروش از هزینه کل	هزینه های توزیع و فروش تقسیم بر کل هزینه ها	۰.۰۰	۰.۰۰
۶		سهم هزینه های اداری و عمومی از هزینه کل	هزینه های اداری و عمومی تقسیم بر کل هزینه ها	۰.۰۰	۰.۰۰
۷		سهم هزینه های مالی از هزینه کل	هزینه های مالی تقسیم بر کل هزینه ها	۰.۰۰	۰.۰۰
۸		سهم سایر پرداخت ها از هزینه کل	سایر پرداخت ها تقسیم بر کل هزینه ها	۱.۰۰	۰.۹۹
۹		سهم هزینه های پرسنلی از هزینه کل	هزینه های پرسنلی تقسیم بر کل هزینه ها	۰.۰۰	۰.۰۰
۱۰		سهم استهلاک از هزینه کل	استهلاک تقسیم بر کل هزینه ها	۰.۰۰	۰.۰۰
۱۱		سهم کمک زیان دولت به کل زیان	منابع عمومی دولت جاری (کمک زیان) تقسیم بر کل زیان شرکت	۰.۰۰	۰.۰۰
۱۲	بودجه سرمایه ای	سهم هزینه های سرمایه ای در حجم بودجه	کل هزینه های سرمایه ای (سرمایه گذاری) تقسیم بر حجم بودجه	۰.۰۲	۰.۰۱
۱۳		سهم کمک دولت در سرمایه گذاری شرکت	اعتبارات تملک دارایی های سرمایه ای از محل منابع عمومی تقسیم بر کل هزینه های سرمایه ای (سرمایه گذاری) شرکت	۰.۰۰	۰.۰۰
۱۴		سهم وام داخلی در سرمایه گذاری شرکت	خالص وام داخلی به مجموع هزینه های سرمایه ای (سرمایه گذاری) شرکت	۰.۳۰	۰.۰۰
۱۵		سهم وام خارجی در سرمایه گذاری شرکت	خالص وام خارجی به مجموع هزینه های سرمایه ای (سرمایه گذاری) شرکت	۰.۲۳	۰.۶۰

منبع: گزارش ارزیابی عملکرد شرکت های دولتی، بانک ها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت

جمع‌بندی

ایران در زمینه انرژی یک کشور ثروتمند است و صنعت نفت ایران نقش اساسی در آن دارد. هر ساله بخش قابل توجهی از درآمدهای دولت ایران از طریق صنعت نفت آن به دست می‌آید. در سال ۲۰۰۱ ایران چهارمین تولیدکننده بزرگ نفت خام جهان بوده است. طبق برآوردهای مجله نفت و گاز ذخایر قطعی نفت ایران در حدود ۱۳۷ میلیارد بشکه بود که حدود ۱۰ درصد از مجموع ذخایر جهان را به خود اختصاص داده است، همچنین ایران دارای ۱۰۴۵ تریلیون فوت مکعب ذخایر گاز طبیعی بوده که حدود ۱۶ درصد از ذخایر گاز زیرزمینی جهان است.

هم‌اکنون وزارت نفت ایران وظیفه نظارت بر تولید و فروش محصولات هیدروکربنی ایران را بر عهده دارد که از طریق چهار شرکت تابعه خود، این صنعت را راهبری می‌کند. شرکت ملی نفت ایران به‌عنوان بزرگ‌ترین زیرمجموعه وزارت نفت، متولی بخش بالادستی صنایع نفت و گاز کشور است. این شرکت با در اختیار داشتن شرکت‌های زیرمجموعه، وظیفه تولید نفت خام، گاز طبیعی و میعانات گازی را در کلیه میادین مستقر در ایران، بر عهده دارد. شرکت ملی گاز ایران در زمینه توزیع و انتقال گاز طبیعی در مرزهای داخلی کشور فعالیت می‌کند. شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی ایران نیز وظیفه مدیریت بر پالایشگاه‌ها و پالایش فرآورده‌های نفتی، سپس توزیع و فروش این محصولات در مرزهای داخلی کشور، از طریق جایگاه‌های سوخت را بر عهده دارد. این شرکت‌های دولتی تابعه وزارت نفت زنجیره عظیمی از مبادلات را در قالب بودجه شرکت‌های دولتی دارا هستند.

حجم بودجه شرکت‌های دولتی بخش نفت و گاز سهم بالایی در بودجه شرکت‌های دولتی دارد و شاید بتوان گفت با تحلیل بودجه شرکت‌های دولتی این بخش، به دلایل اصلی تغییرات حجم بودجه شرکت‌های دولتی رسید. یکی از چالش‌های عمده شرکت‌های دولتی بخش نفت و گاز وجود تبصره‌ای در قوانین بودجه سنواتی مبنی بر واریز ۲ درصد هزینه شرکت‌های دولتی به خزانه بوده است و این تبصره منجر به خارج شدن بخش عظیمی از نقدینگی شرکت‌های دولتی علاوه بر مالیات و سود سهام و ۵۰ درصد سود ویژه بوده است. همان‌طور که اشاره گشت شرکت‌های دولتی بخش نفت و گاز بخشی از بودجه آنها ارقام حسابداری است و به‌عنوان مثال، شرکت ملی نفت ایران مالکیت ۸۵٫۵ درصد درآمد حاصل از نفت را ندارد ولی طبق قانون در حساب‌های شرکت انعکاس می‌دهد. بند (د) تبصره (۱۶) قانون بودجه سال ۱۳۹۹ و ۱۳۹۸ فقط هزینه استهلاک شرکت‌ها را از محاسبه ۲ درصد مستثنا نموده است و این چالش منجر به آن شد که در بودجه تفصیلی شرکت‌های دولتی، اقلامی همچون سهم دولت، صندوق توسعه ملی و مناطق محروم، هدفمندی و سایر سهم‌های قانونی به‌طور مشخص در بودجه شرکت‌ها لحاظ شود که این امر یک گام بسیار مثبت در نمایش بودجه شرکت‌های دولتی بوده است.

۱. دولت از طریق خزانه‌داری کل کشور مکلف است ماهانه معادل دو درصد (۲٪) از یک دوازدهم هزینه‌های جاری شرکت‌های دولتی، بانک‌ها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت مندرج در پیوست شماره (۳) این قانون که سودده می‌باشند به‌استثنای هزینه‌های استهلاک را از حساب‌های آنها برداشت و به حساب درآمد عمومی نزد خزانه‌داری کل کشور موضوع ردیف ۱۳۰۴۲۵ جدول (۵) این قانون واریز کند.

منابع

- سازمان برنامه و بودجه کشور، گزارش ارزیابی عملکرد شرکت های دولتی، بانک ها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت در سال ۱۳۹۸.
- سازمان برنامه و بودجه کشور، گزارش بودجه شرکت های دولتی، بانک ها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت.
- پیوست شماره (۳) لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ کل کشور.
- پیوست شماره (۳) قانون بودجه سال ۱۳۹۹ کل کشور.
- سازمان برنامه و بودجه کشور، داده نمایی (اینفوگرافی). لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ شرکت های دولتی.
- مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی (گزارش شماره مسلسل ۲۳۰۱۶۷۶۸). «نقش محاسبات حسابداری در بزرگنمایی بودجه شرکت های دولتی».
- مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی (گزارش شماره مسلسل ۲۳۰۱۷۲۱۵). «پاسخ به برخی پرسش های متداول در زمینه بودجه شرکت های دولتی».
- مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی، گزارش شماره مسلسل ۱۶۸۲۹ «بررسی رابطه مالی شرکت های ملی نفت و گاز با دولت»
- سازمان برنامه و بودجه کشور، دستورالعمل تهیه و تنظیم بودجه شرکت های دولتی، بانک ها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت منضم به بخشنامه بودجه